

...първа радост е за мене

Емоционалното съдържание на българската национална идентичност: исторически корени и съвременни измерения

Този сборник е резултат от работата на интердисциплинарния проект „Емоционалното съдържание на българската национална идентичност: исторически корени и съвременни измерения”. Идеята бе на колегите от тогавашния Институт по социология (сега Институт за изследване на обществата и знанието), които потърсиха съмишленици сред учените от Института за балканистика и Института за литература (и трите към БАН). Замисълът беше историците и литераторите да разгледат „историческите корени”, а социолозите да изследват „съвременните измерения”. Логично веднага намерението бе допълнено с желанието да се анализира и контекста (балкански, европейски), в който се развиват наблюдаваните явления. Намерението на инициаторите на проекта бе да се потърсят пътища за реална интердисциплинарност, при която историческите наблюдения да са съгласувани по някакъв ненасилствен, не телеологичен начин със съвременното състояние на изследваните явления и техния контекст, а изследването на съвременното състояние да стъпи върху наблюденията върху миналото и контекста.

Подобно намерение е колкото очевидно и логично, толкова и трудно за реализиране. Надявам се, че поне частично то е осъществено. По замисъл, а и на практика в тази посока работеха и няколкото семинара, на които специално поканени гости от чужбина представяха свои авторски и колективни изследвания, които предлагат приложима и у нас методология, интересни аналогични явления, а също и външна гледна точка към процесите в българското общество и българската култура. Особено полезна за социолозите бе интензивната ми съвместна работа с колектива на Антони Манстед (Кардиф), полезни бяха и дискусиите с Мари Врина (Париж), Раймонд Детрез (Гент), Христос Хаджийосиф (Крит), Бюшра Ерсанлъ (Истанбул), Шломо Задн (Тел Авив). Работата по проекта протече по няколко линии, в няколко изследователски групи. Резултатите бяха редовно публикувани на сайта на проекта (balkansbg.eu), там могат да се намерят и презентациите на гостите на семинара. Окончателните резултати са представени в настоящия сборник. Изследванията са групирани в няколко рубрики. Началните две статии се опитват да представят проблема в теоретичен план. Статиите, събрани в първата рубрика **Исторически корени** – въвежда в процесите през XIX в. **Съвременни измерения** обединява представянето на резултатите от социологическото изследване с наблюдения върху учебниците по история от целия XX в. и върху българските филми с историческа тематика. Рубриката **Места на паметта** събира разгърнатите варианти на някои от докладите, изнесени на международната конференция „Места на паметта. Емоции и страсти” (София, 3-4 ноември 2011), организирана в рамките на проекта. На уебсайта на проекта могат да се видят презентациите по същите теми и включените в тях изображения.

Дълбокото убеждение на участниците в проекта е, че проблемите на българската национална идентичност трябва да се разглеждат в техния **балкански и европейски контекст**. Затова в сборника е обособена специална рубрика с подобно заглавие, която събира наблюдения върху различни аспекти от тази проблематика. От една страна български учени изследват различни процеси в други балкански страни (Сърбия и

Косово), а българи от чужбина се насочват към проблеми, свързани с националната идентичност в българската култура. Проектът последователно се стреми да търси аналогични явления в чуждите култури и да се запознае с методите, с които те са изследвани. Тази цел бе последователно преследвана в работата на семинарите, тя присъства и в статиите на специално поканените в сборника чужди учени. Специален акцент в сборника представляват две разгърнати студии на гръцки изследователи, посветени на процеси в гръцката култура, които имат пряко отношение към образа на българите в нея или предлагат материал за сравнения и за разглеждане на българската проблематика в по-широк контекст. Проектът „Емоционалното съдържание на българската национална идентичност: исторически корени и съвременни измерения” не възникна на голо място, той следва няколко подобни начинания. От години ядрото от изследователите, включени в проекта, работят по сходна проблематика, проведени са няколко социологически изследвания, публикувани са наблюденията на историци и литератори. Освен всичко друго, проектът си постави за цел да привлече към своята проблематика нови изследователи, да провокира интереса на учени в началото на тяхната кариера, а и да им помогне да навлязат в проблематиката и да се запознаят със свързания с нея изследователски инструментариум. Проектът успешно се интегрира с други по-ранни проекти, на първо място с „Балканските идентичности в българската култура от модерната епоха”, с който сподели общ сайт (balkansbg.eu). Сайтът представлява обновена и допълнена версия на предишен сайт, на него могат да се прочетат повече от 40 статии от български и чужди учени, да се намери библиография, анкета по въпросите на идентичността, полезни линкове и пр. Проектът „Емоционалното съдържание на българската национална идентичност: исторически корени и съвременни измерения” бе подкрепен от Фонд Научни изследвания при МОНМ (2009-2012), което даде възможност да се реализират много от идеите учени от трите института към Българската академия на науките и на другите участници в семинарите, конференцията и сборника.